

De Thooren te Maasniel

M. Tillema, A. Viersen

Inleiding

Onder de rook van Roermond, in het door deze stad geannexeerde Maasniel staat het kasteel De Thooren. Na enige jaren van leegstand en verwaarlozing is het sinds de restauratie, die van 1987 tot 1989 heeft geduurd, de woning van de familie Van Bree.

Voor en tijdens de restauratie is in het kader van een studieproject aan de Technische Universiteit Delft onderzoek verricht naar de bouwgeschiedenis.¹ Het onderzoek heeft zich door de weinig beschikbare tijd beperkt tot het interessantste en oudste deel van het complex, namelijk de woontoren in de noordwesthoek van het hoofdgebouw. Door de werkgroep archeologie van Rura zijn bij de restauratie enige archeologische waarnemingen gedaan.² De bouwhistorische documentatie is door deze waarnemingen aangevuld. Met behulp van de verzamelde gegevens die in dit verslag zijn vastgelegd, worden enkele conclusies getrokken ten aanzien van de bouwgeschiedenis.

Bestaande toestand

Het complex, zoals dat aanwezig was voor de restauratie bestond uit een ommuurd terrein, waarbinnen een aantal bouwdelen waren te onderscheiden (afb. 2). Het hoofdgebouw (A, B en C) en de schuur (H) zijn de oudste delen. De bouwdelen D tot en met G zijn vrij recent. Het hoofdgebouw heeft in een aantal bouwfases zijn huidige vorm bereikt. In de noordwesthoek bevindt zich het oudste gedeelte van het complex, een woontoren (A), die uit de tweede helft van de veertiende of uit de vijftiende eeuw stamt.³ Deze toren is in de vijftiende of zestiende eeuw naar het oosten uitgebreid met een woonvleugel (B) met op de noordoosthoek een torentje. In de daarop volgende eeuwen worden tegen de zuidgevel van de woontoren twee dwarsvleugels gebouwd (C1 en C2), waarvan de westelijke het oudste is. Sporen hiervan waren vóór de restauratie nog in de zuidgevels van de woontoren en woonvleugel zichtbaar (afb. 3). Door deze verbouwing ontstaat een rechthoekig complex. Deze beide dwarsvleugels waren waarschijnlijk van topgevels voorzien. Bij een latere verbouwing zijn deze bouwdelen (grotendeels) gesloopt en is er een nieuwe vleugel met een lessenaarskap gebouwd (afb. 4).

Bij de laatste restauratie zijn de bouwhistorisch gezien minder interessante bouwdelen C tot en met G gesloopt. Dit

omdat ze niet meer functioneel waren en bouwtechnisch gezien in een slechte staat verkeerden.

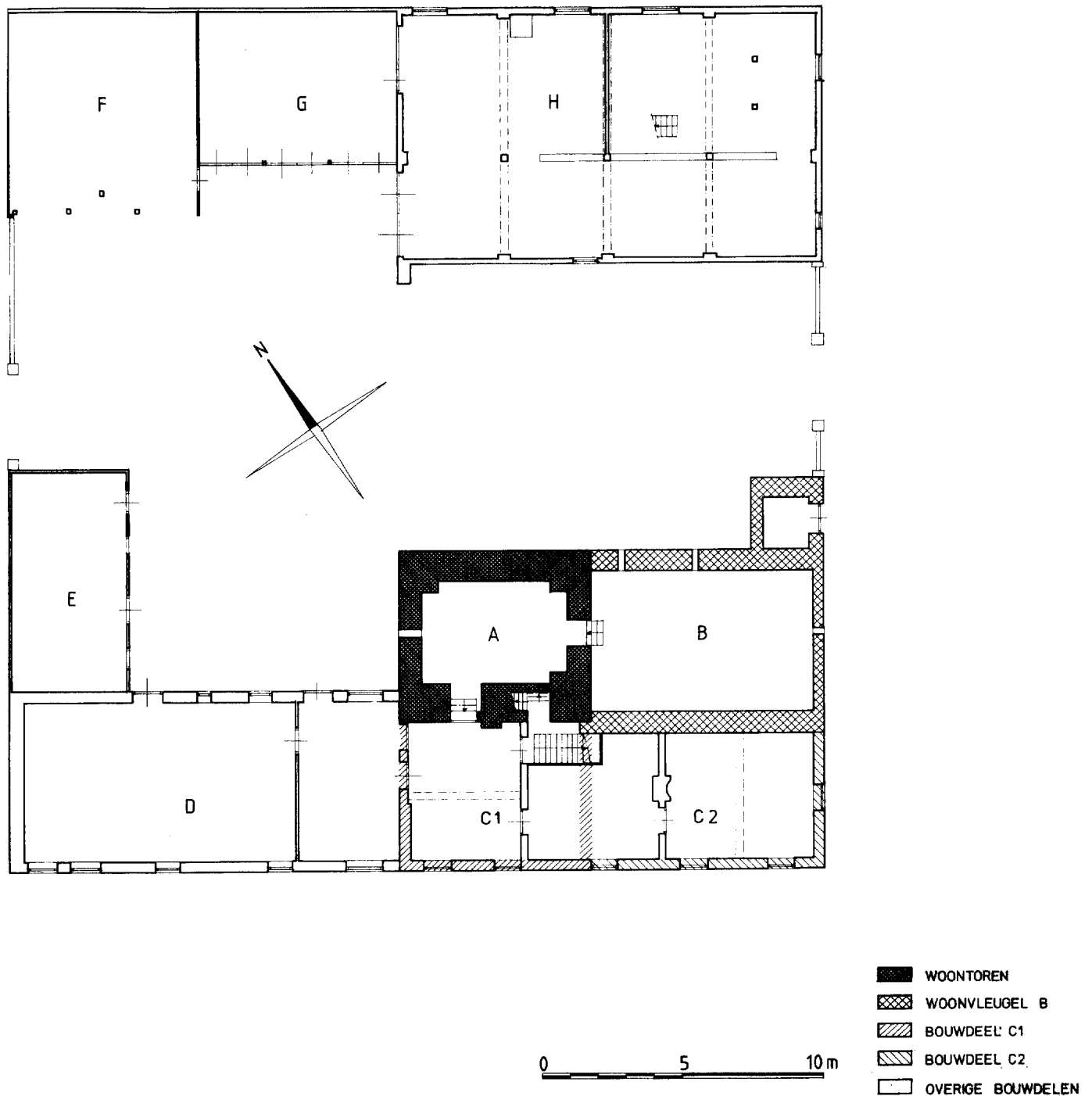
Historie

Helaas zijn er weinig geschreven bronnen bekend over de historie van het huis de Thooren. De vele branden die het huis hebben geteisterd zullen hier debet aan zijn.

De oudst bekende eigenaar is Dederic Wilde van Mersen, schout van Roermond (1404-1414) die in 1417 als eigenaar van de Thooren wordt genoemd.⁴ Zijn kleinzoon had slechts één dochter, die in 1454 gehuwd was met Johan van Herte-

Afb. 1. Het kasteel vanuit het noorden gezien, RDMZ 1966 (fotograaf G. Dukker).

Afb. 2. Plattegrond van het gehele complex, naar een opmeting van architectenbureau ir. John van Schaijk, Roermond 1987.

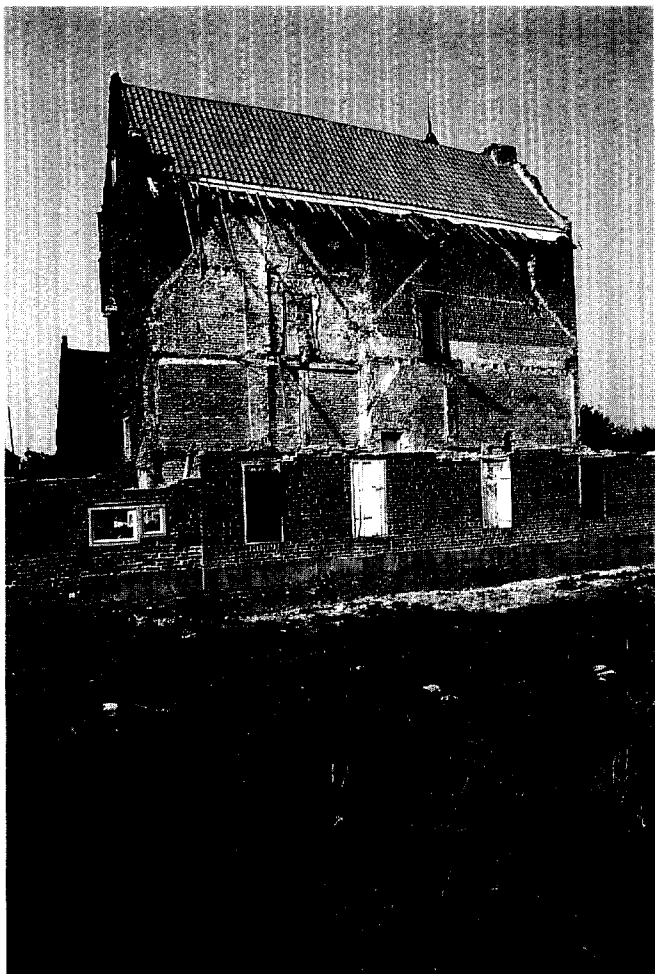
velt. Hierdoor komt de Thooren in handen van de familie Van Hertevelt.⁵

In 1604 steken Spanjaarden uit Roermond onder bevel van Simon Antunes de Thooren in brand. Dit blijkt uit een akte gedateerd 9 oktober 1607.⁶ Deze akte is opgesteld om aan de

hand van de verklaringen van enkele ouden van dagen de aan het huis en goed verbonden rechten alsnog vast te leggen. Uit de akte blijkt dat het huis reeds ten tijde van de grootmoeder van de toenmalige eigenaar Wilhelm van Hertevelt was afgebrand; 'die welke [de grootmoeder van Wilhelm] in 't huys

liep ende wolde noch haer segel ende briefven daer uythaelen dan en konste die niet daer uyt brenghen oorsaecken dat het fuyr oder brandt te seer haer overquamp datse haer lijff genoech te salveren had ende is alsoo in 't middel van den thooren boven die windeltrap door een venster in een bedt gespronghen sonder etwas uyt te krijgen ende in korten tijt daernaer gestorven'. Uit het voorgaande mogen we in ieder geval concluderen dat een deel van de archiefstukken die we thans missen toen verloren zijn gegaan. Ook blijkt hieruit dat ten tijde van de grootmoeder van Wilhelm van Hertevelt het huis ook al eens is afgebrand.

De zoon van Wilhelm, Hendrik van Hertevelt is een aantal jaren later niet in staat om een vrij grote schuld bij Hendrik Smeets in te lossen, waardoor de laatste in het bezit van de Thooren komt.⁷ Door huwelijk wordt de familie Petit aan het eind van de zeventiende eeuw eigenaar van het huis. De heer

Afb. 3. Sporen van aanbouwen tegen de zuidgevel van de woontoren, 1988. In het midden van de woontoren is zichtbaar dat een deel van de liseen is weggehakt. Dit is gebeurd bij het uithakken van een deuropening (zie ook afb. 11, S 13). Het bouwspoor van de dichtgezette deur is niet meer herkenbaar. (foto auteurs)

Afb. 4. Het kasteel met aangebouwde vleugel, RDMZ 1952 (fotograaf G.Th.Delemarre).

Christiaan Laurens Petit stelt in 1710 een pleitnota op om de riddermatigheid van het goed te bewijzen. Hierin wordt tevens vermeld dat de Thooren nogmaals is hersteld in 1686, nadat het schade had opgelopen als gevolg van verval en een brand. Dit betekent dus dat de Thooren tussen 1607 en 1686 nogmaals door vuur verwoest is geweest. Dit is de derde brand die we in de archieven terug kunnen vinden. In het gebouw zelf is van deze branden niets terug te vinden. Wel zijn er aanwijzingen gevonden van een vierde brand, die de oudste fase van de Thooren heeft verwoest, hier wordt verderop nader op ingegaan. Van deze laatste genoemde brand is in de geschreven bronnen geen sporen aangetroffen.

Beschrijving van de woontoren

Kelder

In de kelder zijn rossig verbrande mergelmuren te zien.⁸ Deze mergel behoort waarschijnlijk tot de restanten van een eerste bouwphase, die door brand verwoest is. De toren is buitenwerks 6,90 x 5,75 m groot met muren van 0,90 m dikte. Hoe deze toren er verder uitzag is niet bekend. De opbouw kan zowel van hout als van steen zijn geweest.

Afb. 5. De muurtrap in de zuidwand van de Thooren, foto H.C. Knook 1988.

Na de verwoesting is de toren in baksteen herbouwd, waarbij de keldermuur, waarvan nog een gedeelte overeind stond, gedeeltelijk is vernieuwd en aan de buitenzijde geheel beklampt.⁹ Thans treffen we in de kelder langs de vier wanden gordelbogen aan. Hierop rust een koepelgewelf (afb. 11). Naden in de noordelijke poeren van de huidige gordelbogen geven aan dat de west- en oostwand naar alle waarschijnlijkheid oudere gordelbogen hebben gehad (afb. 11, S 1). Het is niet erg waarschijnlijk dat op de gordelbogen een gewelf heeft gerust.¹⁰ Meer voor de hand liggend is dat deze gordelbogen het metselwerk van de begane grond hebben gedragen. De kelder zal een houten zoldering hebben gehad. In ieder geval is het huidige gewelf niet aangebracht bij de herbouw. Voor het metselen van de huidige gordelbogen zijn de oudere poeren verbreed. De kruinhoogte van het huidige gewelf steekt uit boven de oorspronkelijke vloerhoogte en daarom kan het gewelf van de kelder verdieping niet origineel zijn (afb. 10).

Opvallend in de kelder is een uitkraging aan de noordwand die voor wat het onderste deel betreft niet in verband gebracht is met de mergelmuur (afb. 10, S 2). Deze vorm van uitvoeren kan alleen dan verklaard worden, wanneer er van wordt uitgaan dat bij de herbouw de kelder gedeeltelijk vol lag met puin of aarde, waarin men een gat heeft gegraven om de uitkraging te metselen. De uitkraging is wel in verband gemetseld met het opgaande baksteen-muurwerk. Achter de uitkraging is de mergel eveneens verbrand; hieruit kan worden opgemaakt dat de baksteen tot een volgende bouw fase behoort. Waarschijnlijk heeft deze uitkraging gediend als ondersteuning van een haard op de verdieping. Deze uitkraging wijst er ook op dat bij de herbouw in eerste instantie een hou-

ten vloer is aangebracht.

De zijkanten van de huidige toegang in de zuidwand zijn uitgehakt, deze toegang is dus niet origineel. Aan de bouwsporen in het oorspronkelijke muurwerk is te zien dat zich hier aanvankelijk een vrij diepe nis bevond (afb. 11, S 3 en S 4). Mogelijk was er een klein kelderraampje, sporen hiervan zijn echter niet aangetroffen. De nis is voor de bouw van de keldergewelven opgevuld met metselwerk. Pas na de bouw van de gewelven is de nis gedeeltelijk opengehakt om de huidige doorgang tot stand te brengen. Hierbij is ook een deel van het gewelf weggehaakt. Een gedeelte van de vulling is nog in de westelijke dagkant aanwezig (afb. 11, S 5).

Ook de doorgang naar de kelder van de zaalvleugel (B) is later doorgebroken (afb. 11, S 9). Hier is duidelijk te zien waar zich oorspronkelijk een vensteropening bevond (afb. 11, S 8). Uit de sporen in de bovenzijde van de opening valt af te leiden dat het door een ontlastingsboog overdekte venster oorspronkelijk 37 cm breed was. De bovenzijde van de opening wordt door boogjes overdekt en gaat schuin omhoog naar buiten (afb. 9 spoor 2).

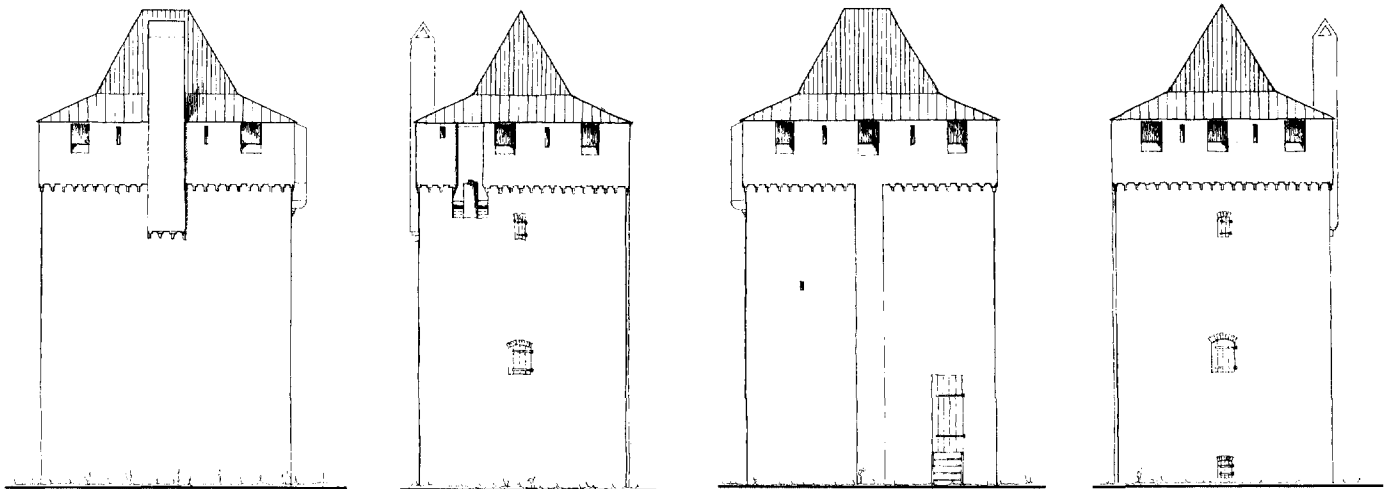
Afb. 6. Afwerking kanteling, foto auteurs 1988.

Afb. 7. Het uitgebouwde privaat aan de westgevel van de woontoren, foto auteurs 1988.

Bij archeologisch onderzoek is gebleken dat de onderkant van de fundering zich op 50 cm onder het maaiveld bevindt, derhalve slechts 8 cm onder de keldervloer. Waarschijnlijk heeft er oorspronkelijk een talud aan de buitenzijde tegen de toren gelegen. De schuin omhoog lopende ontlastingsboogjes boven het venster in de doorgang naar de zaalvleugel duiden hier ook op. Het talud zal in een latere fase zijn afgegraven.

Omdat geen van de toegangen naar de kelder origineel zijn en er ook geen sporen zijn teruggevonden van andere toegangen, moeten we ervan uitgaan dat de verbinding met de begane grond voor de bouw van het gewelf binnendoor door middel van een houten trap was geregeld.

Afb. 8. Reconstructie van de mogelijk verschijningsvorm van de woontoren in de 15de eeuw.

Begane grond

De begane grond is evenals de kelder voorzien van een koepelgewelf. Het metselwerk van het gewelf van dit vertrek wijkt af van dat van het muurwerk.¹¹ Dit tezamen met de teruggevonden plaats van de moerbalken en verdiepingshoogte van de eerste verdieping leidt tot de conclusie dat de gewelven later zijn aangebracht. Gezien het in de zwikvulling teruggevonden schervenmateriaal zal dit gewelf waarschijnlijk uit het midden van de zestiende eeuw stammen.¹²

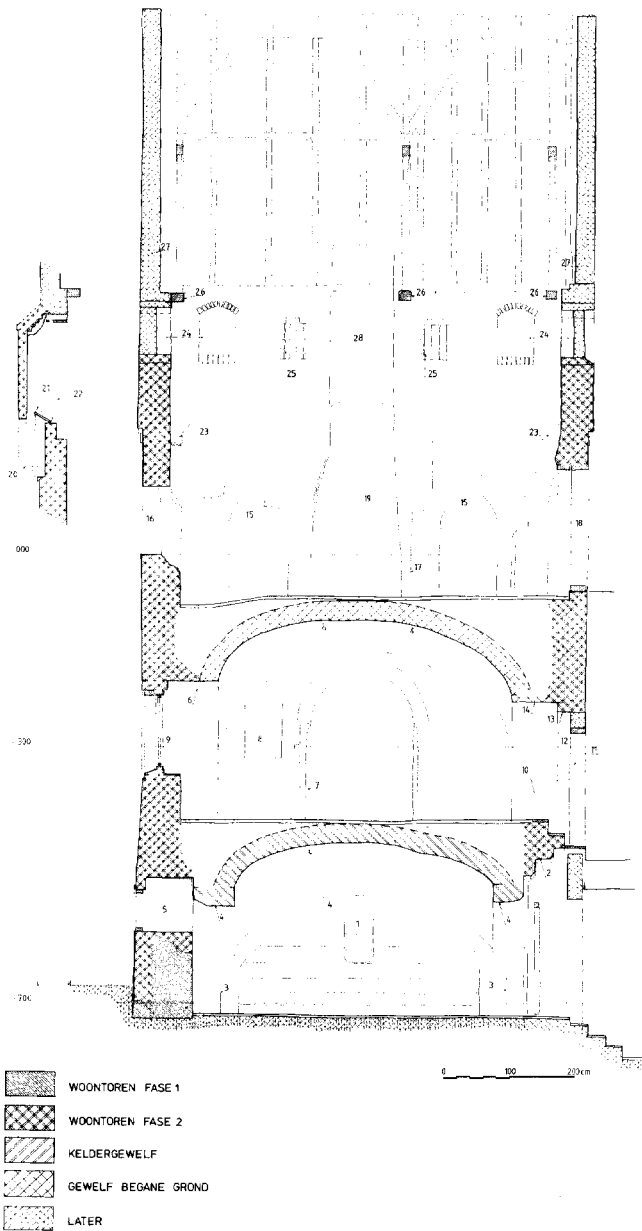
In de oostwand bevindt zich een deuropening naar de hoofdverdieping van de (latere) zaalvleugel. De dagkanten van de opening zijn gedeeltelijk afgehakt. Uit de sporen in de dagkanten van de deuropening valt af te leiden dat er oorspronkelijk een venster was met aan weerszijden zitbanken (afb. 9, S 10). Aan de bovenzijde van de huidige opening is de ontlastingsboog van de raamopening nog te zien (afb. 9, S 13).

In de westgevel, boven de huidige, vergrote, opening voor het raam is de aftekening te zien waar zich vroeger de ontlastingsboog van de originele raamopening heeft bevonden. Deze opening was smaller dan de huidige (afb. 9 spoor 16). De noord en zuidgevels hadden geen raamopeningen. Het vertrek zal hoe dan ook niet erg veel licht van deze twee kleine openingen hebben gehad.

De haard in de noordwand is – blijkens de naden links en rechts ervan – niet origineel, maar later ingewerkt in het bestaande muurwerk.

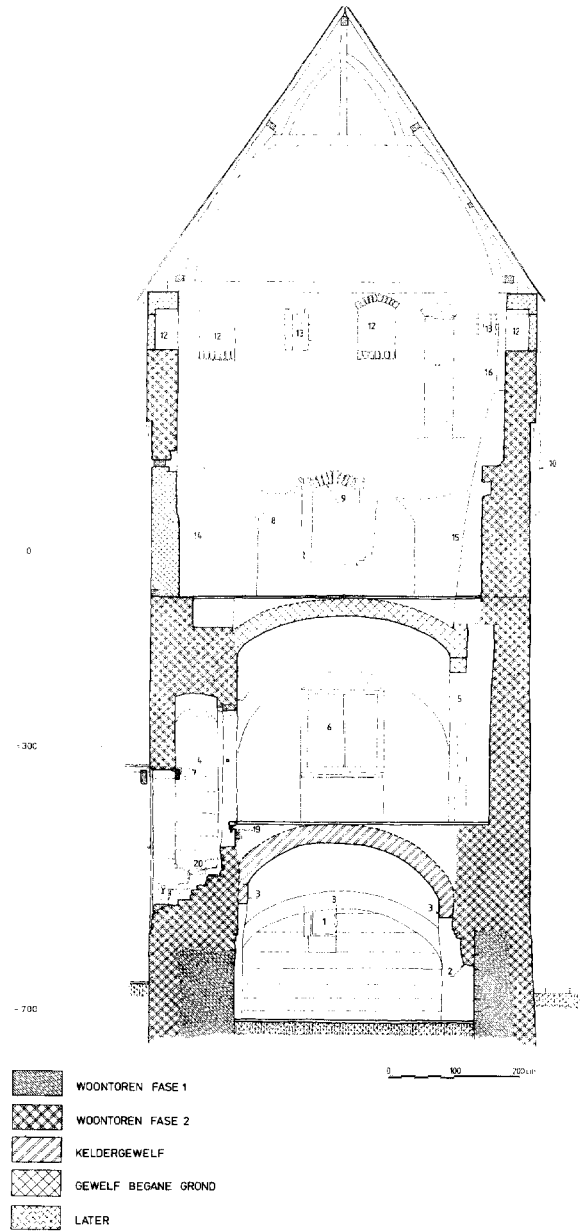
Gezien de al eerder vermelde uitkraging aan de noordmuur van de kelder moet op de plaats wel de originele haardpartij worden gezocht.

De toegang tot de toren bevond zich ca. 130 cm onder de huidige vloer van de begane grond. Aan de buitenzijde was er een rechthoekige sponning, die naar beneden toe doorliep. De aanwezigheid van twee duimen, in combinatie met de sponning, maakten duidelijk dat de deur oorspronkelijk naar bui-

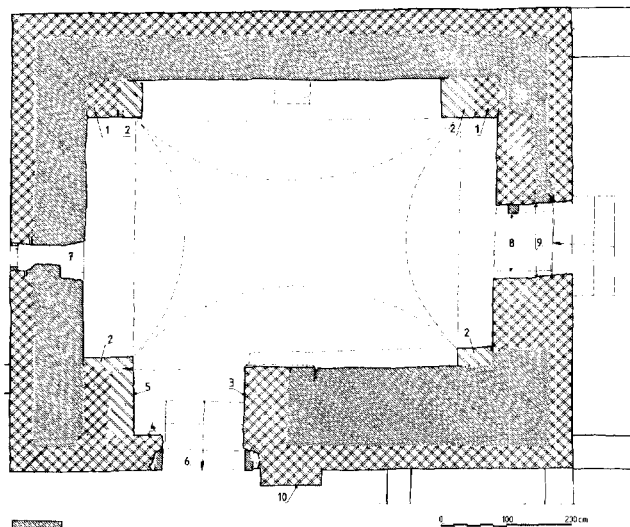
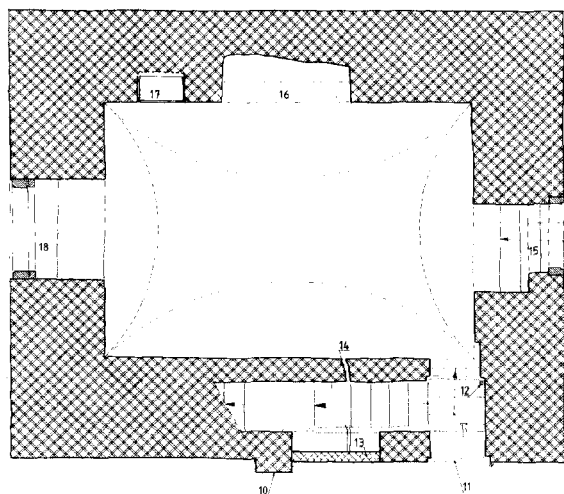
Afb. 9. Langsdoorsnede.

1. gemetselde ondersteuning haardpartij (?) hoofdverdieping; 2. ontlastingsboog oorspronkelijke opening; 3. zijkant oorspronkelijke poer; 4. gordelbogen; 5. later ingehakt raampje; 6. aftekening oorspronkelijke ontlastingsboog raam; 7. ingewerkte dagkanten haardpartij; 8. recent ingehakt kastje; 9. vergrote raamopening; 10. afgehakt muurwerk van zitnis; 11. aftekening oorspronkelijke onderkant van raamopening; 12. afgehakte dagkanten van raamopening; 13. oorspronkelijke bovenzijde van raamopening; 14. ontlastingsboog gewelf; 15. nissen; 16. vergrote raamopening; 17. wang schouw (?); 18. uitgebroken doorgang naar bouwdeel (B); 19. niet origineel rookkanaal; 20. natuursteen ondersteuning privaat; 21. dakpan; 22. privaat; 23. aftekening balkgaten; 24. kanteelvenster; 25. schietspleten; 26. moerbalken; 27. topgevels; 28. origineel deel rookkanaal

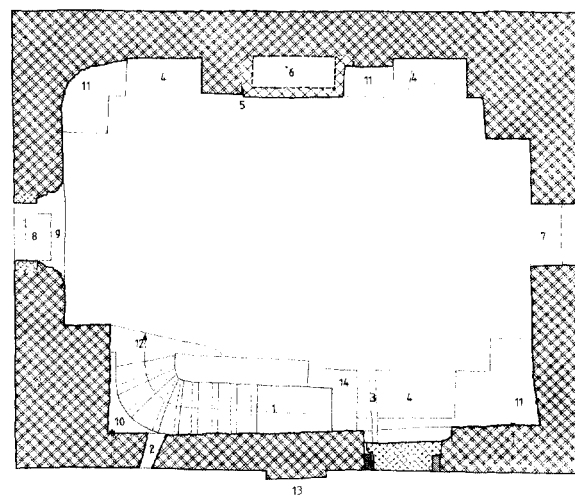
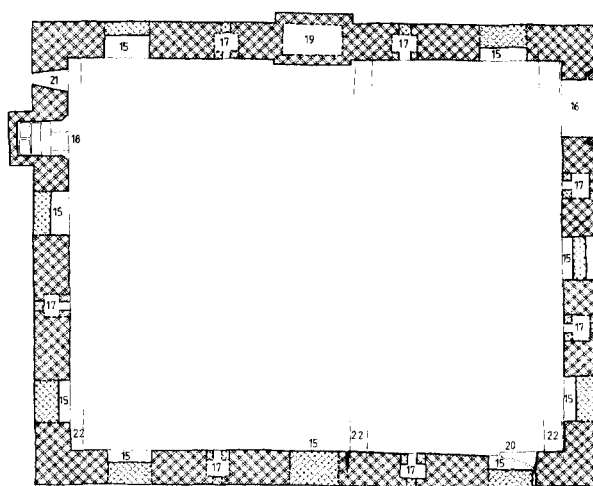
Afb. 10. Dwarsdoorsnede.

1. niet originele raamopening; 2. gemetselde ondersteuning haard (?) hoofdverdieping; 3. gordelbogen; 4. muurtrap; 5. schouw; 6. vergrote raamopening; 7. ankerbalk; 8. spaarboog; 9. ontlastingsboog oorspronkelijke raamopening; 10. uitkragend gemetseld rookkanaal; 11. uitbouw privaat; 12. dichtgezet kanteelvenster; 13. dichtgezette schietspleet; 14. dichtgezette opening naar bouwdeel (C); 15. afgehakt metselwerk van zitnis; 16. oorspronkelijke onderzijde van raamopening; 17. oorspronkelijke bovenzijde van raamopening; 18. afgehakte dagkant van raamopening; 19. oorspronkelijk vloerniveau; 20. aftekening van traptreden

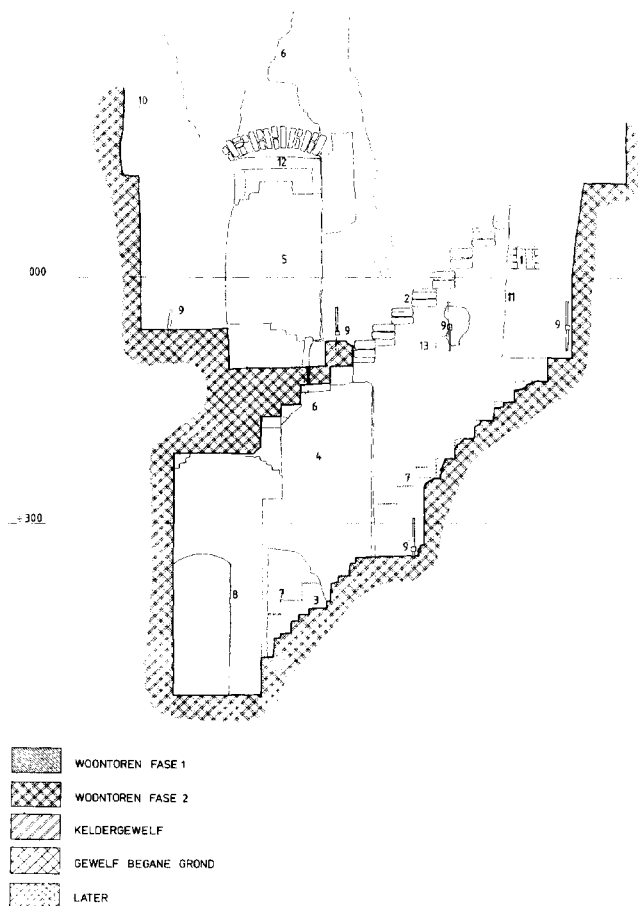
Afb. 11. Plattegrond kelder en begane grond.

1. poeren oorspronkelijke gordelbogen; 2. uitbreiding poeren voor nieuwere spaarbogen; 3. oorspronkelijke dagkant nis; 4. oorspronkelijke achterkant nis; 5. restant dichtzetting nis; 6. later ingehakte doorgang; 7. ingehakte raamopening; 8. oorspronkelijke dagkant opening; 9. afgehakte dagkanten; 10. steunbeer; 11. oorspronkelijke toegang; 12. deurnis met duim; 13. dichtzetting deurnis naar bouwdeel (C); 14. scheur in metselwerk; 15. oorspronkelijke raamopening, vergroot tot deur; 16. later ingehakte schouw; 17. ingehakt, recent nisje; 18. vergroot raam

Afb. 12. Plattegrond verdieping en zolder.

1. muurtrap; 2. lichtspeet; 3. scheur in metselwerk; 4. nis; 5. dagkant oorspronkelijke schouw; 6. later ingezet rookkanaal; 7. ingehakte opening naar bouwdeel (B); 8. oorspronkelijke raamopening; 9. vergrote raamopening; 10. weggehakte zijkant muurtrap; 11. weggehakt muurwerk; 12. later aangebrachte trede; 13. liceen; 14. weggehakt muurwerk van muurtrap; 15. origineel kanteelvenster; 16. origineel kanteelvenster, vergroot tot doorgang; 17. originele schietspleten, gedeeltelijk dichtgezet; 18. privaat; 19. rookkanaal; 20. scheur in metselwerk; 21. originele lichtspleet; 22. moerbalken

Afb. 13. Langsdoorsnede over trap.

1. lichtopening; 2. aftekening ontlastingsboog muurtrap; 3. aftekening oorspronkelijke traptreden; 4. dichtzetting doorgang naar bouwdeel (C); 5. dichtzetting doorgang naar bouwdeel (C); 6. scheur in metselwerk; 7. latere wijziging trap; 8. oorspronkelijke maat toegang; 9. balkanker; 10. grens pleisterwerk; 11. grens afgehakt muurwerk; 12. houten kozijn; 13. gat in metselwerk, 9 cm diep; 14. oorspronkelijke traptreden

ten draaide (afb. 11, S 11). Het hoogteverschil tussen buiten-deur en binnenzijde werd overbrugd door een in de muur uitgespaarde trap van vijf treden. Een sponning en twee duimen aan de binnenzijde van de trap maken duidelijk dat ook hier een deur moet zijn geweest (afb. 11, S 12). Hoe de toegang werd verdedigd met twee naar buiten draaiende deuren, is nog onduidelijk. Mogelijk werd de ingang beschermd door een soort voorwerk. Op afbeelding 10, S 19 is te zien dat het oorspronkelijke vloerniveau 13 cm lager was dan het huidige. Via een in de muur uitgespaarde trap (afb. 10, 11 en 12) werd de eerst verdieping bereikt.

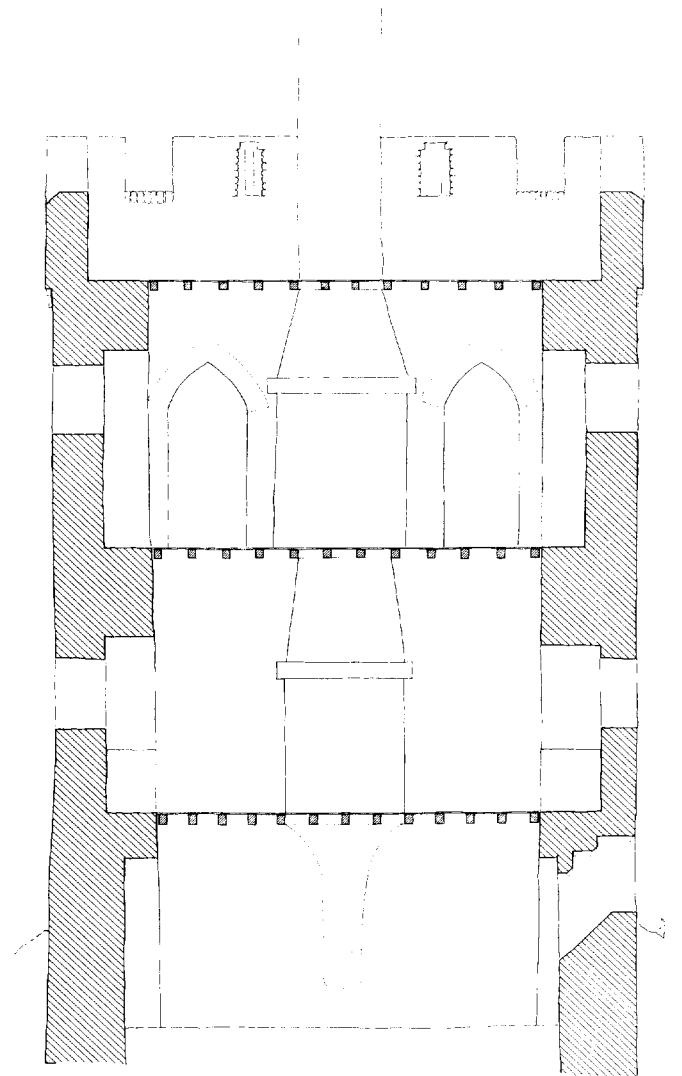
Eerste verdieping

Halverwege de muurtrap bevindt zich in de zuidwand een ingehakte nis. Deze nis is uitgehakt tot een toegang naar een

daarachter gelegen vertrek van de latere aanbouw (afb. 11, S 13). De opening is vervolgens weer dichtgezet. De muurtrap maakt bovenaan een kwart draai naar rechts.

Op de verdieping zijn de overblijfselen te zien van spaar-bogen in de noord-, west- en oostwand (afb. 9, spoor 15 en afb. 10, spoor 8). De west- en oostwand hadden oorspronkelijk ronde spaarbogen; de noordwand was voorzien van twee nissen met spitsbogen.

Uit de restanten, die zijn aangetroffen, blijkt dat de zuidwand twee nissen heeft gehad (afb. 12). In de westelijke nis kwam de trap uit. Omdat de muur zo ver is afgehakt dat alleen de aanzetten van de ontlastingsbogen boven de trap nog zichtbaar zijn, is over de vorm van deze nissen niets met zekerheid te zeggen. Waarschijnlijk hebben ze dezelfde vorm gehad als de nissen in de noordwand.

Afb. 14. Mogelijk heeft de langsdoorsnede in de 15de eeuw er zo uitgezien.

De twee spitsbogen in de noordwand worden thans gescheiden door een rookkanaal, die in de derde nis is gebouwd (afb. 12, S 4 en S 6 en afb. 9, S 15 en S 19). Dit kanaal is aangebracht bij de bouw van de schouw op de eerste verdieping en mondt uit in het originele rookkanaal (afb. 12, S 19). Omdat de rechtstanden van deze nis hoger doorlopen dan die van de spitsboognissen kan deze nis nooit een zelfde afwerking hebben gehad als de nissen ter weerszijden. Waarschijnlijk heeft zich hier oorspronkelijk een haardpartij bevonden.

Het venster in de westgevel is niet origineel (afb. 12, S 8 en S 9). De oorspronkelijke zijkanten en de onderdorpel zijn weggehakt tot de breedte van de huidige opening. De originele ontlastingsboog aan de buitenzijde van het venster geeft aan dat de vroegere opening 30 cm breed is geweest. Mogelijk was er in de oostgevel op de plaats van de huidige deur een identiek venster.

Geen van de muren komt door de geringe dikte en de aanwezigheid van nissen in aanmerking voor een muurtrap. De enige plaats, die voor een muurtrap mogelijk is, is de zuidwand. Er zijn daar geen sporen zichtbaar van een (muur)trap naar de weergang. We moeten aannemen dat de verbinding naar de weergang bestond uit een houten trap.

In de wanden zijn geen sporen aangetroffen van aanzetten van gewelven. De structuur van de spaarbogen maakt een gewelf zeer onwaarschijnlijk, zodat de verdieping een houten balklaag zal hebben gehad.

Kap

Boven de verdieping bevonden zich vroeger een weergang en een kap. De vorm van de huidige kap is waarschijnlijk tegelijk met het bouwen van de topgevels ontstaan. Door het afkappen van het muurwerk is van een oudere kapvorm niets meer terug te vinden. Wegens het ontbreken van waterspuwers of andere afvoermogelijkheden voor regenwater kan worden aangenomen dat de kap in ieder geval geen open weergang zal hebben gehad.

De kantelen zijn bijna volledig bewaard gebleven. De tussenruimten tussen de kantelen waren ca. 55 cm breed en halverwege elk kanteel bevond zich een schietopening. Bij latere verbouwingen zijn de tussenruimten dichtgezet met metselwerk of verbouwd tot venster en is het metselwerk opgehoogd. In de oostgevel is op twee plaatsen tussen de kantelen nog te zien hoe de afwerking van de onderzijde was (afb. 6).

In het meest noordelijke kanteel van de westgevel was een uitgebouwde privaatkoker opgenomen (afb. 1). Opvallend is, dat dit privaat nooit direct op de slotgracht heeft kunnen lopen, aangezien bij het archeologisch onderzoek 2,6 meter uit de gevel een fundering van een (kade?)muur van mergel is aangetroffen.¹³ De aanlegdiepte van de fundering van de toren was te gering om de gracht tot aan de voet van het muurwerk door te laten lopen. Het privaat zal wellicht via een afvoergoot over het talud hebben gelooisd.

Conclusies

Omdat van de geschiedenis van de Thooren weinig in de geschreven bronnen terug te vinden is, is het moeilijk om de Thooren in historische en sociale context te plaatsen. Bouwkundig gezien behoort het gebouw met buitenwerkse afmetingen van 6,90 x 5,75 m en op kelderniveau een muurdikte van 0,90 m tot de kleinere torens in de regio. De meeste woontorens hebben zwaardere muren.

Van de oudste bouwfase waarvan de muren van mergelblokken in de kelder zijn aangetroffen, is zeer weinig bekend. Na de verwoesting van deze bouwfase is de woontoren herbouwd. Deze tweede woontoren is tot in onze tijd bijzonder gaaf bewaard gebleven. Uit de gevonden bouwsporen kan een goed beeld gevormd worden hoe deze woontoren er uitzag. Deze toren bestond uit een rechthoekig, verdedigbaar gebouw van baksteen, met vier bouwlagen (inclusief kelder en kapverdieping) waarvan de bovenste voorzien was van een weergang met kantelen (afb. 8). De ruimten waren oorspronkelijk alle voorzien van houten vloeren, later werden de vloeren van de kelder en begane grond vervangen door gewelven.

Dit kasteel is in de eeuwen erna uitgebouwd tot een eenvoudige edelmanswoning.

De indeling was zoals die bij woontorens gebruikelijk is en wel een woonverdieping boven ruimten voor opslag. Wel is de eerste verdieping bijzonder te noemen. Hier zijn de spaarbogen van de weergang gebruikt als nissen op het niveau van de tweede woonverdieping. Hierdoor ontstaat een geleiding van de wanden. Zover bekend zijn er geen voorbeelden van torens met een vergelijkbare indeling met nissen. Vermoedelijk is de eerste verdieping de meest representatieve ruimte. De muurtrap ontsluit dit vertrek rechtstreeks met de buitenruimte, zonder dat men op de begane grond hoefde te komen (deze ruimte kon door een deur worden afgesloten).

Omdat zowel de begane grond, als de verdieping een haardpartij hadden, is het gebouw waarschijnlijk voor bewoning geschikt geweest. Gezien de zeer kleine vensteropeningen is het niet aan te nemen dat de toren voor permanente bewoning gebruikt werd. In tegenstelling tot wat gebruikelijk is, bevindt de latrine zich niet op het woonniveau, maar op het niveau van de weergang.¹⁴

Van eventuele oorspronkelijke aanbouwen uit de veertiende of vijftiende eeuw zijn geen sporen aangetroffen. Opvallend is dat de toegangsdeur naar buiten toe open draaide. Een uit defensief standpunt niet direct voor de hand liggende oplossing. Dit kan een aanwijzing zijn dat er een voorgebouw, of een ommuurd binnenterrein is geweest.

Binnen de toren zelf zijn geen sporen aangetroffen van een waterput. Deze was waarschijnlijk te vinden op het mogelijke binnenterrein.

De hiervoor genoemde aanwijzingen duiden erop dat de toren vermoedelijk niet primair voor permanente bewoning bedoeld was, maar meer als statussymbool en laatste toevluchtsoord kan worden beschouwd. Hierbij kan er ook rekening mee worden gehouden dat men de toren als (oogst)opslagplaats gebruikt heeft.

Noten

- 1 Het veldwerk voor het onderzoek werd uitgevoerd door de auteurs, tesamen met T.C. Bauer en H. C. Knook. De duur van het veldwerk was ongeveer 12 mandagen. De heer G.W.G. van Bree zijn wij zeer erkentelijk voor het verstrekken van historische gegevens over de Thooren.
- 2 Verslag van de in 1987 uitgevoerde opgraving: Huis de Toren, Maasniel Roermond Coörd. 198600 – 356480 Kaartbl. 58 D, door de heer T. Lupak van de werkgroep archeologie van de vereniging RURA.
- 3 Voorlopige lijst der Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst. Deel VIII De provincie Limburg. 's-Gravenhage 1926, p. 205.
- 4 Vriendelijke mededeling van G.W.G. van Bree, gemeentearchivaris van Roermond.
- 5 Idem.
- 6 Archief Dalenbroek inv. nr. 640.
- 7 Vriendelijke mededeling van de heer G.W.G. van Bree.
- 8 Mergel wordt bij verhitting eerst roze tot rood, daarna – bij nog hogere temperaturen – grijs.
- 9 De steenformaten zijn: 28 x 12,5/13 x 6,5/7 cm, met een tienlagenmaat van 77 cm.
- 10 Tegen de noordwand bevindt zich een gemetselde uitkraging. Indien een gewelf was geplaatst zou een dergelijke constructie niet noodzakelijk zijn.
- 11 De steenformaten van de wanden wijken iets af van dat van de kelder verdieping: 28,5/29 x 13,5/14 x 6,5/7 cm, tienlagenmaat 77 cm. Het gewelf had geen meetbare strek: ? x 12,5/13 x 6,5/7.
- 12 Het betreft hier slechts enkele scherven waaronder een fragment van een Sieburgkan.
- 13 Een en ander is gebleken uit het onderzoek dat is verricht door de werkgroep archeologie van de vereniging RURA.
- 14 Doperé, F. en Ubrechts, W. De Donjon in Vlaanderen, p. 95.